

6. Рекомендації Ради Суддів України від 02.03.2022 Рада Суддів України. URL: <http://rsu.gov.ua/ua/news/usim-sudam-ukraini-rsu-opublikovala-rekomendacii-sodo-rooti-sudiv-v-umovah-voennogo-stanu>.

Науковий керівник: д.ю.н., професор Андронов І. В.

Привиденцев Олександр Геннадійович

аспірант кафедри цивільного процесу

Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОСТУП ДО ПРАВОСУДДЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

З 24.02.2022 року на всій території України було введено воєнний стан через повномасштабне вторгнення та збройну агресію російської федерації (далі – рф) проти українського народу та державності з метою продовження посягань рф на територіальну цілісність та конституційний лад, розпочатих в 2014 році. В умовах воєнного стану як особливого правового режиму можливе тимчасове (із зазначенням строку дії) обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб. Налагоджений алгоритм здійснення правосуддя в Україні повинен функціонувати навіть за умови введення воєнного стану, адже деструктивні зміни та порушення прав та законних інтересів фізичних осіб, юридичних осіб та держави, які відбуваються при веденні бойових дій, потребують відповідної реакції з боку держави, тому в Конституції України закріплюється право на судовий захист (ст. 55), яке не може бути обмежене навіть в умовах воєнного стану (ст. 64) [1]. Закон України «Про правовий режим воєнного стану» закріплює в своїх положеннях заборону на створення надзвичайних та особливих судів, заборону на прискорення та скорочення будь-яких форм судочинства, а також заборону на обмеження повноважень судів, які визначені чинним законодавством України [2].

Зараз на території України є умовні три групи судів в залежності від активності бойових дій на тих територіях, де вони розташовані:

1) суди, які працюють в штатному режимі та проводять судові засідання, але з певними обмеженнями щодо особистих прийомів

громадян та пріоритетом для невідкладних справ, здійснюється документообіг як в паперовій так і в електронній формі (*низький рівень загрози*);

2) суди, які продовжують працювати, але судові засідання не проводять в штатному форматі, а тільки за допомогою засобів ІТ (зокрема відеозв'язок), документообіг відбувається тільки в електронній формі – за допомогою електронних поштових скриньок або «Електронного суду», зміна територіальної підсудності справ не відбувається, розглядаються виключно пріоритетні справи, прийом громадян не проводиться (*середній рівень загрози*);

3) суди, які не працюють. Територіальну підсудність справ, які розглядалися цими судами, змінено (відповідно до розпоряджень Голови Верховного Суду), документообіг не здійснюється ні в електронній, ні в паперовій формах. Фактично деякі будівлі судів зруйновані/пошкоджені чи знаходяться в безпосередній зоні бойових дій (*високий рівень загрози*).

Активний процес бойових дій робить неможливим стабільну роботу судів, які знаходяться на цих територіях, тому зараз відбувається форсований процес адаптації судової сфери до вимог сучасності з метою максимально ефективного врегулювання відносин, які виникають в рамках здійснення правосуддя. Основними тенденціями в законодавчих ініціативах та роз'ясненнях і рекомендаціях Верховного Суду та Ради суддів України щодо нормалізації роботи судових інстанцій є забезпечення безпеки та здоров'я працівників судів в рамках здійснення професійної діяльності та учасників судових засідань. Зазначену ціль пропонується досягти за допомогою пришвидшеного впровадження інформаційних технологій в судовій діяльності та широкого застосування засобів дистанційного зв'язку під час організації праці судів. Законодавець пропонує запровадження додаткових можливостей залучення е-середовища (месенджерів, електронних поштових скриньок, sms-повідомлення) до судового процесу в рамках обміну процесуальними документами, а також через додаток «Дія» в рамках глобальної цифровізації держави.

Н. Ю. Голубєва наводить визначення електронного судочинства (в широкому значенні) як різних програмних продуктів, сервісів, що дозволяють публікувати, знайомитися із судовими актами, подавати процесуальні документи в електронному вигляді, формувати електронну справу та отримувати доступ до неї в електронному

вигляді [3, с.10]. Значну роль інформаційних технологій (далі – ІТ) як одного із засобів доступу до правосуддя серед країн-членів Ради Європи передбачали ще в 2001 році, де були визначені пріоритетні напрямки застосування ІТ в юридичній сфері: судова процедура, державні реєстри, правова інформація [4], а широке впровадження ІТ та регламентація «дематеріалізації судового процесу» відбулася в 2011 році [5]. Слід зазначити, що процес інформатизації судочинства та впровадження «електронного суду» в Україні розпочався задовго до введення воєнного стану і проходив певні етапи своєї еволюції. Так, свого актуального вигляду електронне судочинство почало набувати в 2018 році, разом із запровадженням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС), а в кінці 2021 року почали функціонувати 3 нові модулі ЄСІТС – «Електронний кабінет» (дозволяє користувачам надсилати документи до е-кабінетів інших учасників перед відправкою до суду з отриманням підтвердження (квитанції) про доставку таких документів), «Електронний суд» (здійснюється обмін процесуальними документами, відстежується рух та стан розгляду документів) та «Відеоконференцзв'язок» (інструмент стосується трансляцій судових засідань в online-режимі і полягає в значному спрощенні процедури використання відео-зв'язку). Проте для забезпечення безпеки учасників судових процесів під час дії воєнного стану призупинено доступ до Єдиного державного реєстру судових рішень, сервісу «Стан розгляду справ» та «Список справ, призначених до розгляду», адже це може викликати додаткову загрозу (ймовірне місце скупчення людей під час війни) навіть у відносно безпечних регіонах України.

Введення воєнного стану на території України значно пришвидшило темпи реєстрації нових користувачів в «е-системах», які дозволяють в електронному форматі реалізувати право на судовий захист як альтернативу або необхідність (в залежності від рівня воєнної загрози) до вже звичної паперової (матеріальної) форми. Тому напрацьований досвід під час пандемії Covid-19 тепер застосовується і еволюціонує під час воєнного стану, зокрема, в аспекті поглиблення можливостей цифровізації під час здійснення електронного судочинства в значно швидших темпах, аніж це було раніше, через воєнну дійсність та реальну загрозу життю та здоров'ю як працівників судів при здійсненні професійних обов'язків, так і учасників судових

процесів. Доцільно констатувати, що запровадження можливості реалізувати доступ до правосуддя в електронному форматі є позитивним досвідом, адже збільшує ефективність роботи судової системи в цілому і є необхідністю прогресивного цивілізованого світу в XXI сторіччі.

Список використаних джерел

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. №30. Ст. 141.
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. №389-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 28. Ст.250.
3. Електронне судочинство: міжнародний досвід: монографія / Н. Ю. Голубєва. Одеса: Фенікс, 2020. 204 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14039>.
4. Рекомендація Рес (2001) 3 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо надання громадянам судових та інших юридичних послуг з використанням новітніх технологій. URL:http://www.arbitr.gov.ua/files/pages/pd07072014_8.pdf.
5. Висновок №14 (2011) Консультативної ради європейських суддів до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо правосуддя та інформаційних технологій. URL: http://www.court.gov.ua/userfiles/visn_14.doc.

Науковий керівник: д.ю.н., професор Андронов І. В.

Анисимова Олександра Андріївна

*студентка 3-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЕЛЕКТРОННОГО СУДОЧИНСТВА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

На сьогоднішній день в Україні електронне судочинство – одне із форм електронного врядування – є актуальною темою. Одночасно із розвитком інформаційних технологій набуває популярності діджиталізація цивільного процесу. Адже є велика кількість переваг: прискорення строків розгляду спорів, спрощення праці суб'єктів судочинства, доступність та прозорість правосуддя, гарантії захисту прав і свобод осіб, економія коштів і часу.